

פרק ראשון

דף ב' ע"א

במשנה: ואם יש לו צורת הפתח אע"פ שהוא רחב מעשר אמות א"צ למעט.

מבואר במשנה: שיש חילוק בין אם מתיר את המבוי ע"י קורה, ובין אם מתיר ע"י צורת הפתח. אם מתיר ע"י קורה צריך שהמבוי לא יהי' רחב מעשר אמות, וכמו"כ צריך להניח את הקורה תוך עשרים אמה מקרקע המבוי. אך כשמתיר ע"י צורת הפתח מועיל אפי' ברחב מעשר אמות ובגבוה מעשרים אמה (כמבואר בגמ' דף י"א).

ויש לעיין, מדוע כל קורה אינה יכולה להועיל כדין צורת הפתח, הרי הקורה מונחת על כתלי המבוי, וא"כ נחשב שיש קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. וא"כ אפי' בגבוהה מעשרים אמה וברחבה מעשר אמות ובקורה שאין בעביה טפח, ג"כ נכשיר כדין צורת הפתח.

והוכיח מכאן המגן אברהם (סי' שסג ס"ק כח) שכתלי המבוי פסולים לשמש לקנים של צורת הפתח. וביאר החזו"א (סי' עט ס"ק י"א) שטעם הפסול הוא, לפי שהקנים של צורת הפתח אינם רק בשביל להחזיק הקנה שעל גביהן, אלא משמשים אף הם לגדירת הרשות, והם צריכים להיות חלק ממחיצת הפתח. ולכן, כתלי המבוי, שהם אינם משמשים למחיצה ברוח הרביעית, והם משמשים למחיצה ברוחות אחרות פסולים הם לשמש לקנים של צורת הפתח, וכל שהקנה לא משמש כחלק מהמחיצה אינו מועיל לצוה"פ.

החתם סופר (או"ח סי' צא וסי' צו) כותב שכשבא לעירו פרשבורג ראה במקום אחד ששרי העיר לא נתנו ליהודים להניח ברחוב את הקנים של צורת הפתח. ועפ"י הוראת ר' משולם איגרא זצוק"ל הניחו את הקנים בחצרות שאחורי הרחוב והעבירו את החוט העליון מעל הרחוב. באופן שברחוב לא היו קנים כלל ורק החוט העליון עבר מעל הרחוב. ועיי"ש בחת"ס שהסכים גם הוא להתיר. ודלא

כהפנים מאירות שאסר בזה. אך החזו"א הנ"ל תמה על החת"ס לאור דברי המגן אברהם הרי הקנים לא היו במחיצה הרביעית, ואיך אפשר להתיר צוה"פ כשהקנים אינם חלק מהמחיצה הגודרת.

אך החת"ס שם ביאר כוונת המג"א הנ"ל באופן אחר, שרק כותל המבוי אינו יכול לשמש לצורת הפתח, אך כשעושה קנים לצורך צוה"פ, אפי' אם יניח אותו אחורי הכתלים ג"כ נחשב לצוה"פ.

★ ★

בגמ': סוכה שהיא גבוהה למעלה מכ' אמה פסולה וכו'. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה וכו' סוכה דאורייתא תני פסולה.

ופירש"י דהפי' פסולה דהיינו שהסוכה שמצוותה הוא מה"ת אם הוא למעלה מכ' אמה הרי הוא פסולה, והוסיף רש"י וז"ל: "ואע"ג דמהניא בה תקנתא, כל כמה דלא מתקן לה איקריא פסולה" עכ"ל.

הגאון בעל שו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ג') דייק מל' רש"י דה"ה לגבי מצות תפילין שיש לפעמים שכתוב בגמ': דהוה פסול, (כגון במנחות כ"ט ע"ב בניקב ירכו של ה"א ובמעשה דר' אבא ור' זירא שם) דאין הכוונה פסול ללא שום תקנה, אלא הכוונה פסול כל זמן שלא תקנו, וכמ"ש רש"י.

★ ★

בגמ': אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן וכו'. **כתב** רבינו יוסף חיים זצ"ל בספרו בניהו: אם נתבונן בתיבות 'משכן' ו'מקדש', נראה שהמשותף בהן הוא האותיות 'מש', והם ר"ת 'משה שלמה', זה בנה המשכן וזה בנה המקדש. נשאר לנו האותיות 'כנ' ו'קד' שהן שונות זו מזו, והן יחדיו בגימטריה 'כסף זהב', כמו שנאמר: "ויוציאם